

Шевченко Р.Ю.

кандидат географічних наук,

*доцент кафедри заповідної справи та рекреаційної діяльності,
доцент кафедри зеленої економіки та економіки природокористування,*

*ДЗ «Державна екологічна академія
післядипломної освіти та управління»*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-448-4-42>

ПРОДОВОЛЬЧІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА ЗЕМЛІ

Продовольчі ресурси України – це найважливіший структуроутворюючий елемент мережі торгівлі продуктами харчування, що займає особливе місце в індустрії агропромислового комплексу та є результатом роботи національних брендів з виробництва вітчизняних продуктів харчування. Продовольчі ресурси органічного походження в системі розвитку інтеграційних процесів цифрового переходу зеленої економіки визначаються високою собівартістю кінцевої продукції в структурі харчування та щільності мережі продовольчих супермаркетів. При цьому, наприклад, збільшення обсягів виробництва органічного молока та молочної продукції на підприємствах екологічної агроіндустрії в сучасних умовах залежить від швидкоплинних процесів кліматичних змін та процедур адаптації до них. Це головне завдання у національній стратегії забезпечення продовольчої безпеки України. У зв'язку з цим наукові дослідження в даному напрямку є своєчасними та актуальними [6].

Як показує досвід, у складних еколого-економічних умовах, що склалися, пов'язаних із загостренням військово-політичних кризових явищ, а також кліматичних змін, більш стійке становище мають ті агропромислові формування підприємств пермакультури, які створили замкнений виробничо-технологічний цикл: «органічне виробництво – екологічна переробка – геологічно обґрунтована реалізація» у рамках однієї фізико-географічної та природно-кліматичної зони. В наслідок їх масштабних змін (зона степу змістилася на північ майже на шістьсот кілометрів), зосередження раніше не самостійних (пов'язаних і іншими фізико-кліматичними регіонами), функціонуючих екологічних підприємств працюючих в інтеграції із іншими суб'єктами господарювання, дає значні переваги у рості рентабельності продукції органічних продовольчих ресурсів зі значними обсягами зростання інвестиційного капіталу. Централізація капіталу, що вкладається в сегмент зеленої економіки органічного агровиробництва розширює матеріальні можливості для масштабного впровадження досягнень науково-технічного прогресу, прискорення темпів зростання та прориву в

економічному розвитку агрорегіонів України. При цьому це залежить не тільки від ефективності зеленого цифрового переходу у виробничо-господарської діяльності та ефективного управління, а й від розмірі самого ринкового агента. Проведені нами дослідження виявили пряму залежність між розмірами агровиробництва у кліматично змінених краях України та ефективністю використання виробничого потенціалу сільськогосподарських організаціях органічного виробництва продовольчих продуктів. Тобто, кліматичні зміни частково сприяють розвитку інноваційних підходів щодо розширення масштабів впровадження пермакультурних органічних проектів [2].

Кліматична трансформація територіальної організації агро-виробничих підприємств продовольчих ресурсів є об'єктивний економіко-географічний процес, пов'язаний, з одного боку, зі зміною спеціалізації роботи агропідприємств з неорганічного та органічне виробництво, а з іншого боку – спостерігається менша взаємодія між суміжними спеціалізованими галузями агропромислового комплексу України за видами виробництва, прагненням економічних суб'єктів господарювання створити геоінтегровану систему виробництва на основі адаптації до глобальних кліматичних змін, яка б забезпечувала мінімальну економію витрат та підвищення прибутку [3].

Безперервність еволюції кліматичних змін на планеті, що є наслідком новітніх інтеграційних взаємодій в агропромисловому комплексі України. Вона обумовлена трансформацією факторів змін фізико-географічного, економіко-територіального та суспільного середовищ. Це дозволяє впорядкувати накопичені емпіричні знання у галузі типізації інтегрованих формуваль органічного еколого-орієнтованого агровиробництва, що починають активно функціонувати у кластерах зеленої економіки України. Наприклад, у молочно продуктовому підкомплексі України, зокрема, вироблення еколого-кліматичних стратегій його розвитку та заходів регулюючого впливу визначає вибір тієї чи іншої інтеграційної форми, яка залежить від кліматично-метеорологічної обстановки в агропромисловій зоні, як наслідок, це визначає стан рентабельності продовольчого ринку у територіальній громаді, дає пріоритети новим формам інтеграції капіталу та їх участі в колегіальному управлінні, визначення можливостей головного агропідприємства, надаються еколого-верифіковані рішення. Проте, незалежно від обраної форми екологічного агропідприємства, для всіх буде характерним те, що вони поєднують у своєму складі всі ланки від виробництва сільськогосподарської продукції до її переробки та реалізації. Вважаємо, що з усього різноманіття інтегрованих структур найбільш перспективними та стратегічно виправданими на даний час є пермакультурні агрохолдинги зелених садиб туризму та фінансово-агропромислові групи, які є гарантами їх економічної стабільності [4].

Монополістами, в галузі еколого-орієнтованого агрогосподарювання, виступають зелені садиви, які, займають домінуюче становище в галузі зеленої економіки на конкретному ринку товарів продовольчих ресурсів. Це пришвидшує конкуренцію, регулює обсяги, умови постачання, фіксують ціни тощо, але в залежності від температурних градієнтів поточного року сівби, збору врожаю, обробки, формування у товарні блоки, менеджмент продажу тощо. Основним економічним законом умов формування ринку продовольчих товарів та ресурсів України є звичайний закон попиту та пропозиції, згідно з яким чим ціна на товар нижча – тим за інших рівних умов вищий попит на нього і менше пропозиція. Тим часом, конгломератні аграрні товаровиробники продовольчих товарів, що мають певні конкурентні переваги в тому чи іншому товарному сегменті, мають можливість висувати свої умови переробникам, змушуючи їх йти на деякі цінові поступки в умовах постачання продукції, що, у свою чергу, позначається на дії закону попиту та пропозиції. Цей факт було перевірено нами за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, в ході якого встановлено, що зі зростанням обсягів реалізації органічного молока простежується підвищення ціни при його реалізації [1].

Розширення масштабів виробництва органічного молока пов'язано із збільшенням температурного градієнта влітку за останні роки України, коли надої зростають. Це прямий чинник також ціноутворення, що призводить до її зменшення на 0,50 грн./літр при зростанні обсягу виробництва у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, де вирощуються органічні корми для корів. Одночасно збільшення числа корів у розрахунку на одного оператора машинного доїння веде до зменшення середньої ціни продажу молока на 10,16 грн. Остання обставина, на наш погляд, підтверджує наявність статистично значущого впливу еколого-орієнтованої оснащеності виробництва на ціну реалізації органічного молока. Підвищення рівня частки молочного органічного виробництва на 1% спричиняє зменшення середньої ціни реалізації органічного молока на 2 грн. що доводить перевагу спеціалізованих еколого-органічних організацій-підприємств, які розширюють виробництво у регіонах із великою літньою інсоляцією Сонця: Одеська, Миколаївська, Чернівецька та Волинські області. До речі, Волинська область частково відносить до лісостепової та степової зони (за новими кліматичними дослідженням 2024 р.).

Органічний м'ясопродуктовий підкомплекс є одним з найбільш деградованих секторів вітчизняної галузі АПК України. Це явище набуло стійкого характеру негативних показників порівняно з багатьма іншими галузями агроекономіки. В останні роки спостерігається занепад темпів відновлення обсягів виробництва свинини, деяка стагнація обсягу виробництва прослідковується щодо м'яса птиці. Однак намітилася

позитивна динаміка у вирощуванні великої рогатої худоби в сільськогосподарських організаціях та селянських (фермерських) господарствах, що функціонують на органічних засадах [5, 7].

Глобальні кліматичні це домінуючий фактор в АПК України. Це потребує подальшого вивчення. Для підтвердження відповідних трендів необхідний просторовий моніторинг, прогнозування та моделювання кон'юнктури ринку продовольчих ресурсів засобами геоінтелектуальних систем прийняття рішень (ГІС-технологій): це впровадження методик маніпулювання статистичною інформацією у вигляді поверхонь у середовищі Golden Software Surfer; представлення та аналіз інформації у вигляді картограм за проблемними територіями у GIS Quick Map; просторовий аналіз та прогноз ситуації врожайності на основі аерокосмічної інформації та дистанційного зондування для візуалізації на електронних картах суцільних явищ з розвитку ринку продовольчих ресурсів під впливом кліматичних змін та формулювання рекомендації щодо оптимізації ринку відповідно до трендів адаптації до високих літніх температур.

Список використаних джерел:

1. Alyson J. Vertical Integration in the Beef Industry. Available at: <http://smallbusiness.chron.com/verticalintegration-beef-industry-14614.html>
2. Hayenga M.L., et al. Meat Packer Vertical Integration and Contract Linkages in the Beef and Pork Industries: An Economic Perspective, May 22, 2020, American Meat Institute, Arlington, VA. 99 p.
3. Livestock Development, the Environment, Poverty and Global Food Security: A strategy paper for the World Bank. Washington DC, World Bank, 2020. 96 p.
4. Reimer J.J. Vertical Integration in the Pork Industry. *American Journal of Agricultural Economics*, 2006, vol. 88, no. 1, pp. 234–248.
5. Giamalva J. Pork. Industry and Trade Summary. Publication ITS-011. Washington, DC: U.S. International Trade Commission, September 2014. 82 p.
6. Matyukha A., Perekhozhuk O. Competition or Market Power in the Ukrainian Meat Supply Chain? Multi-level Processes of Integration and Disintegration. Schaft Fr., Balmann A. (eds.) *Studies on the Agricultural and Food Sector in Central and Eastern Europe*, 2009, vol. 52, pp. 127–137.
7. Solutions for Sustainable Agriculture and Food Systems. Technical Report for the Post-2015 Development Agenda. N.Y.: Thematic Group on Sustainable Agriculture and Food Systems of the Sustainable Development Solutions Network, Sept. 13. 108 p.